

IV Міжнародна
науково-теоретична конференція

ТОЛЕРАНТНІСТЬ
ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА
СУЧАСНОСТІ

1-2 жовтня 2015 року
Житомир

Збірник матеріалів

Житомир
Видавець Євенок О. О.
2015

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

<i>Балух Василь, Балух Олексій.</i> Толерантність у контексті сучасних євроінтеграційних процесів.....	75
<i>Богачевська Ірина.</i> Чи варто встановлювати межі релігійної толерантності?.....	76
<i>Бокоч Вікторія.</i> Суспільно-політична обумовленість релігійної толерантності та нетерпимості.....	78
<i>Бродецький Олександр.</i> Міра гуманістичності моральних цінностей ісламу та оцінка їх толерантизаційних потенцій.....	81
<i>Вітюк Ірина.</i> Релігійна толерантність у текстах Старого Завіту.....	84
<i>Дьяченко Олег.</i> Угрозы безопасности в конфессиональном пространстве восточной Беларуси.....	86
<i>Іваненко Андрій.</i> Проблеми релігійної толерантності в українському суспільстві (на прикладі неоязичництва).....	89
<i>Коберник Ніна.</i> Трансформація релігійної толерантності: історичний досвід.....	91
<i>Куссе Хольгер, Ноеосолова Маріанна.</i> Толерантність у церковному дискурсі сьогодення.....	93
<i>Лавринович Дмитрій.</i> «Белорусское общество» (1908-1915 гг.) национальная идентичность и проблемы исторического прошлого.....	97
<i>Лишній Богдан.</i> Релігійно - інституційні процеси в українському православ'ї на Волині....	100
<i>Ломачинська Світлана.</i> Міжконфесійна толерантність як запорука українського суспільства в умовах інформаційної війни.....	103
<i>Місяць Наталія.</i> Формування міжетнічної толерантності в студентському середовищі: з досвіду центра полоністики.....	105
<i>Мороз Юрій.</i> Толерантність як умова перекладу Біблії.....	107
<i>Муллокандова Оксана.</i> Толерантність як основа міжрелігійних шлюбів.....	110
<i>Рудакевич Олег.</i> Етнополітична толерантність у контексті української національної ідеї.....	112
<i>Сокдловський Олег.</i> Толерантність як моральний чинник віровчення соцініан.....	116
<i>Шкрібляк Микола.</i> Толерантність як філософсько-релігієзнавча категорія і суспільно-моральний принцип.....	118
<i>Яремчук Андрій.</i> Історичний дискурс правових гарантій толерантності в контексті державно-церковних взаємин.....	122
Толерантність: національна ідентичність і проблеми історичного минулого.....	125
<i>Бимбаева Эржена.</i> К вопросу о понятии «этническая толерантность».....	125
<i>Головатий Микола.</i> Національне буття і проблема формування політичних націй у ХХІ столітті: парадигмальні особливості і протиріччя.....	127
<i>Кавун Анатолій.</i> Толерантність у контексті оцінки історичних подій.....	135
<i>Канівець Борис.</i> Толерантність в контексті проблеми історичної об'єктивності.....	138
<i>Карпінська Юлія.</i> Толерантність як умова реалізації концепції сталого розвитку України.....	139
<i>Кулик Богдан.</i> Толерантність та інтровертна направленість, як складові української нації.....	141
<i>Михайлюк Марина.</i> Порятунком окупантами євреїв України як приклад міжетнічної толерантності в роки Другої світової війни.....	143
<i>Новосадова Наталія.</i> Дилема толерантності співіснування інтелігенції та радянської влади на Житомирщині впродовж 20-х років ХХ століття.....	146
<i>Осинский Иван.</i> Интеллигенция и проблемы межэтнической толерантности.....	149
<i>Старостенко Виктор.</i> Религиозная толерантность как фактор свободы совести в исторической ретроспекции Беларуси.....	153
<i>Стояцька Ганна.</i> Сучасна українська ідентичність: тест на толерантність.....	155
<i>Суханов Станіслав.</i> Майнове розшарування як деструктивний фактор розвитку толерантності сучасного українського суспільства.....	157
<i>Ямчук Павло.</i> Українська національна ідентичність в історіософській ретроспекції й перспективному баченні ХХІ ст.....	160
Проблеми толерантності в контексті соціальних комунікацій.....	163
<i>Акіліна Олена.</i> Процеси соціального відторгнення та шляхи їх подолання в країнах ЄС.....	163
<i>Бутковська Наталія.</i> Соціальна дистанція як показник рівня толерантності в суспільстві.....	166

ПРОБЛЕМИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Олена Акіліна (Київ, Україна)

ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОГО ВІДТОРГНЕННЯ В КРАЇНАХ ЄС

До понять, які сьогодні мають усі підстави бути в центрі наукових дискусій, з повним правом можна віднести концепт «толерантності». Дослідження науковцями цього поняття самперед пов'язані з проблемами міграції, расизму, міжетнічних конфліктів, тендерної дискримінації. Серед найбільш цікавих робіт можна назвати праці В. Ачкасова, Є. Бистрицького, Головахи, В. Євтуха, Н. Лебедевої, М. Мацковського, Н. Паніної. Зокрема, С. Мацковський виділяє наступні сфери толерантності: тендерна, вікова, освітня, національна, расова, релігійна, географічна, міжкласова (соціальна), фізіологічна, політична, сексуально-орієнтаційна та маргінальна [1]. Зупинимось на соціальній та маргінальній сферах, і тісно пов'язані з таким поняттям як «соціальне відторгнення».

Соціальне відторгнення є відносно новою концепцією, що сьогодні не має універсального визначення, хоча протягом десятиліть вона розвивалась паралельно з ідеями забезпечення соціальних прав і підвищення добробуту населення Європейського Союзу (ЄС). ЄС визначає соціальне відторгнення як процес, за якого окремі групи населення або окремі люди не мають можливості повною мірою брати участь у суспільному житті. Наслідок своєї бідності, відсутності базових знань і можливостей або в результаті дискримінації [2, с. 28]. Дослідження проблеми соціального відторгнення знайшли своє відображення у роботах таких видатних представників світової економічної думки, як Р. Бека, Ф. Броделя, Ф. Вільямса, К. Гриффіна, Дж. Девіса, Н. Кабіра, Р. Кастеля, Р. Ленуара, Р. Лістера, А. Льюїса, А. Сена. В Україні дослідженню різних аспектів проблеми соціального відторгнення присвячені праці: Д. Богині, І. Бондар, В. Геєця, О. Грішнєвої, С. Колоди, Е. Лібанової.

Теорія соціальної ексклюзії (відторгнення) сформувалась на початку 70-х рр. ХХ ст. у Франції. Р. Ленуар, якому приписується авторство поняття «соціальне відторгнення», значив соціально виключені групи як групи людей із усіх соціальних категорій, які не були охоплені системою соціального захисту. До них належали люди з розумовою або фізичною інвалідністю, схильні до суїциду, літні люди з інвалідністю, діти, які зазнали насильства, опікунські діти, наркозалежні, правопорушники, батьки-одиначки, сім'ї з декількома проблемами, маргінальні, асоціальні особи тощо [3, с. 7]. Такий підхід до відторгнення акцентує увагу на рівномірному розподілі благ у суспільстві та доступі до його ресурсів, і внаслідок цього, - на рівномірному задоволенні потреб людей.

Значна частина гострих проблеми сучасної Європи безперечно, лежить у соціальній сфері. Ще до кризи було багато областей, в яких прогрес, досягнутий в Європі, не був настільки швидким в порівнянні з рештою світу. Одна з них - це боротьба з бідністю. Бідність і соціальне відторгнення є багатовимірними поняттями. Визначення бідності, прийняте в Європі, і уперше погоджене Європейською радою ще в 1975 році: «Бідними вважаються особи, чий дохід і ресурси обмежені в такому ступені, що це не дозволяє їм вести мінімально прийнятний рівень життя в тому співтоваристві, членами якого вони є. Із-за своєї бідності вони можуть зазнавати численні поневіряння, які виражаються у безробітті, низькому доході, поганих умовах проживання, недостатньому рівні медичного обслуговування і бар'єрах для безперервної освіти, культури, спорту і відпочинку. Такі люди часто виключені і ізолювані від участі в тих видах діяльності (економічною, соціальною і культурною), які є нормою для інших людей, і їхній доступ до фундаментальних прав може бути обмежений».

Бідність - це біль. Він відчувається, як хвороба. Він атакує людину не лише матеріально, а й морально. Він роз'їдає гідність і доводить до суцільного відчаю. Життя в бідності може призвести до: ізоляції від сім'ї та друзів; відсутності знань про доступну підтримку і соціальні послуги; проблем задоволення основних насущних потреб, в тому числі забезпеченні гідним життєвим рівнем, медичним обслуговуванням і навчанням у школі та можливістю отримувати освіту; проживання в небезпечному районі з високим рівнем злочинності та насильства, у несприятливих умовах навколишнього середовища або у віддаленому і ізолюваному районі; відсутності можливості сплачувати за комунальні послуги або купувати

здорову їжу і новий одяг та користуватися громадським транспортом; життя без будь-заощаджень або резервів на випадок таких кризових ситуацій, як безробіття хвороба; ризику незаконної експлуатації і примусової роботи; ризику піддатися про расизму і дискримінації; відсутності можливості брати участь у нормальному соціаль житті та дозволяти собі відпочинок й розваги.

Для ідентифікації проблем бідності та визначення прогресу в боротьбі з цим яв Рада міністрів ЄС з питань працевлаштування, громадської політики, охорони здоро споживчих справ (EPSCO) розробила показник, що визначає ризик бідності і соціаль відторгнення, «AROPЕ». Цей показник визначає частку/чисельність населення, піддається ризику бідності, або, що випробовує серйозні матеріальні поневір'яння, мешкає в домогосподарствах з у край низькою інтенсивністю праці [4, с. 3-4]. В ціло 2011 році майже чверть громадян Євросоюзу опинилася впритул до межі бідності. 119,6 осіб, що складає 24,2% від усього населення країн Євросоюзу, перебувають на рівні р бідності або соціального відторгнення [5, с. 226]. Серед них 14 мільйонів мешкали одноч і на рівні ризику бідності, і в домогосподарствах з у край низькою інтенсивністю іг близько 13 мільйонів мешкали на рівні ризику бідності і серйозних матеріальних поневір трохи більше 3 мільйонів випробовували одночасно серйозні матеріальні поневір'я: мешкали в домогосподарствах з у край низькою інтенсивністю праці; 8 мільй випробовували усі 3 стани бідності і соціального відторгнення.

У 2011 році приблизно 84 мільйони людей, що мешкали в країнах ЄС (16, знаходилися нижче національної межі бідності своєї країни. Ця цифра, розрахована середньозважена величина національних результатів, не відбиває значні розбіжності с країн-членів ЄС [4, с. 5]. Картину соціального відторгнення, отриману на підставі покази нерівності доходів, можуть доповнити показники матеріальних поневір'янь (МП), дозволяють оцінити частку населення, що мешкає в умовах нестачі ресурсів. Ці показі відбивають різницю в рівнях життя в різних країнах і тому дуже затребувані в міжнародн контексті. Основний показник- «рівень серйозних матеріальних поневір'янь» - є час людей, які не можуть дозволити собі, принаймні, чотири з дев'яти вибраних товарів послуг. Таким чином, в 2011 р 23 мільйони людей (8,8%) в країнах ЄС були визна такими, що випробовували серйозні матеріальні поневір'яння. Показники серйозних варіювалися в 2011 році від 1% Швеції до 44% Болгарії [4, с. 6-7].

Іншою принциповою причиною соціального відторгнення є виключення бага громадян з ринку праці. Окрім створення залежності від соціальних виплат, та скорочується їх контакт з ринком праці, що негативно позначається на доступі до по охорони здоров'я, культури і відпочинку. Діти, що ростуть в домогосподарств безробітними членами, також страждають від цієї ситуації. Тому в якості третього основи показника соціального відторгнення в Стратегії «Європа-2020» була вибрана ча населення, що мешкає в домогосподарствах з у край низькою інтенсивністю праці. У 2011 10,3% (або 38 мільйонів осіб) в ЄС мешкали в домогосподарствах, члени яких працюо " менше 20% своїх можливостей. Це означає, що в таких домогосподарствах або жоде членів не працював, або його члени працювали з у край низькою інтенсивністю праці. і рівень складав трохи менше 5% на Кіпрі і трохи більше 24% в Ірландії в 2011 році [4, с. 7].

Європейська політика подолання бідності спрямовується на гарантування соціального територіального співробітництва для подолання бідності та соціального відторгне Завдання стратегічного планування подолання бідності у ЄС є наступними [6, с. 4- створення основи для кооперації, обміну досвідом та поширення практики отрим результатів у боротьбі з бідністю, а також здійснення конкретних дій на підтримку вразлі груп населення; здійснення оцінки адекватності і стійкості до суспільних змін захо соціального захисту, пенсійних систем, виявлення шляхів кращого доступу до си¹ охорони здоров'я; розроблення та впровадження програм підтримки соціальних інновацій найбільш незахищених верств населення шляхом надання інноваційних технологій навчанні та освіті, створення робочих місць для бідних груп населення, боротьба дискримінацією, а також шляхом розробки нових правил для мігрантів, що дозволять задіяти свій потенціал.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

На національному рівні країни-члени ЄС мають працювати у таких напрямках: тримувати ідеї розділеної, колективної та індивідуальної відповідальності у сфері боротьби з бідністю та соціальним відторгненням; визначити та впроваджувати заходи для кращення життя соціально відторгнених груп населення; розгорнути програми соціального істу і пенсійних систем для гарантії отримання відповідного доходу та належного рівня луг системи охорони здоров'я.

У країнах ЄС, у відповідності з відкритим методом координації, в основному зробляються національні стратегії соціального залучення та подолання бідності. Всі атегії подолання бідності як правило затверджуються відповідними установами, завдання конуються органами влади з обов'язковим звітуванням про результати. У багатьох країнах виконання національної стратегії подолання бідності приймається виконавчий документ рядом чи Президентом) - Програма подолання бідності на декілька років (від одного до яти). Назва цього документу у кожній країні відрізняється, це може бути «програма», пераційна програма», «план», «план дій», «заходи» тощо. У таких програмах аналізуються ~овні показники бідності та соціального відторгнення за 2-3 попередні роки, профілі ості, основні тенденції. Програми містять конкретні заходи у відповідності з наченими Національною стратегією подолання бідності пріоритетами.

Стратегічне планування такої спрямованості було запроваджено Міжнародним ~тним Фондом та Світовим Банком у 1999 році. Основою цього підходу є наступні япи [6, с. 5] : стратегії подолання бідності (СПБ) розробляються за ініціативою самої країна несе відповідальність їх реалізацію на основі широкої участі громадянського пільства; СПБ орієнтовані на результат і зосереджені на наслідках, які мають покращити життя бідних; СПБ є комплексними, і такими, що визнають багатовимірний характер ості; СПБ будуються на партнерстві, включаючи координовану участь партнерів у галузі ипку (державні установи, внутрішні заінтересовані сторони, зовнішні донори); СПБ оться на довгострокових перспективах скорочення бідності. Станом на 2012 рік 110-ма ами завершено розроблення СПБ, 57-ма країнами розроблено їх попередні проекти [6, с. 5].

Механізми, розроблені міжнародними організаціями та закріплені у відповідних атегічних документах наднаціонального рівня, мають різний фокус та застосовують різні рументи та методи, проте вони мають спільний набір базових принципів щодо посилення "динації та співробітництва з метою подолання бідності як найважливішого пріоритету альної співпраці. Як вказувалося вище, згідно завдань Стратегії «Європа 2020» "хоплююче зростання передбачає активну боротьбу з бідністю. Часткове вирішення цього яя подано у «Європейській платформі проти бідності». Основна мета цього напрямку ьності - гарантувати соціальне і територіальне співробітництво проти бідності та ального відторгнення, щоб підвищити значимість цієї проблеми і визнати основні права ей, що перебувають у тяжкому становищі, даючи можливість таким людям гідно жипи життя і брати активну участь у суспільному житті.

На завершення слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку соціально-економічних осин соціальне відторгнення є стійким багатовимірним явищем і для його подолання не атьо зосереджувати увагу лише на одній його сфері прояву- скороченні бідності, яення високого рівня людського розвитку є неможливим за наявності значної кількості пення, яке є соціально відторгнутим. Саме обмеження в економічній, культурно- ній, соціальній та політичній сферах звужують свободу вибору людей, що є осередньою перепорою для досягнення високого рівня людського розвитку. Подолання "чених бар'єрів і зміцнення процесів соціального залучення є необхідною умовою фення справжніх можливостей та свобод громадян. Сьогодні політика соціального ення є пріоритетом провідних європейських країн, передусім країн ЄС, яка спрямована "зв'язання проблем дискримінації та обмеженого доступу до джерел підвищення :бугу й основних механізмів інтеграції в умовах постіндустріального суспільства.

"лід зазначити, що з огляду на євроінтеграційні прагнення України, для нас також хідними є вироблення і реалізація соціальної політики, спрямованої на соціальне ення, відповідно до існуючої у країнах ЄС практики. Задля цього необхідним є ~ання власної теоретичної бази з цієї проблематики, враховуючи особливості

вітчизняних політик і державного устрою, та вироблення відповідного практично-інструментарію реалізації процесу соціального залучення.

Література

1. Мацковский М. С. Толерантность как объект социологического исследований. М. С. Мацковский II Век толерантности: научно-публицистический вестник. - Вып. 3 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.tolerance.ru/VT-3-4-toler-kak.php>
2. Україна: на шляху до соціального залучення: Національна Доповідь про люде розвиток 2011 / [Е. Лібанова, Ю. Левенець, О. Макарова та ін.]. - К.: Незалежне ви Програми розвитку ООН в Україні, 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступний! [\www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf](http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf)
3. Sen A. Social Exclusion: Concept, Application and Scrutiny. 2000. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/29778/social-exclusion.pdf>
4. Измерение бедности и социальной интеграции в ЕС: достижения и дальнейшие улучшения. Семинар «Перспективы измерения бедности» 2-4 декабря 2013 года, Женевы, Швейцария. Европейская экономическая комиссия ООН. Подготовлен Евростатом [Электронный ресурс]. - Режим доступу: http://www.unecsc.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.15/2013/WP25_Eurostat_D_Rus_Final.pdf
5. Eurostat regional yearbook 2013 European Union, 2013 [Электронный ресурс]. - Режим доступу: <http://www.trfsl.se/Global/Dokument/Statistik/2013.pdf>
6. Підходи до планування процесів подолання бідності. United Nations Development Programme. Київ, 2012 [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_67703AMDGP_poverty_ukr.pdf

Наталія Бутковська (Житомир, Україна)

СОЦІАЛЬНА ДИСТАНЦІЯ

ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Соціальна дистанція (лат.-*distancia* - відстань) - поняття, що характеризує розміщення соціальних груп та індивідів в соціальному просторі та встановлює ступінь близькості відчуження їх між собою - як таку, що задається інституційно, так і таку, що відчувають самими агентами соціальних взаємодій» [7, с.945]. До наукового обігу термін був введений засновником формальної соціології Г. Зіммелем, активно застосовувався і представником Чиказької школи соціології, зокрема Р. Парком. Досліджуючи на початку ХХ століття особливості формування американського суспільства із представників різноманітних культур, що формували нову єдину соціальну систему, Парк прагнув запропонувати поняття для виміру рівня та ступені розуміння та близькості їх міжособистісних та соціальних контактів. Він був переконаний, що величина соціальної дистанції між людьми із різних етнічних (расових) груп свідчила б не лише про рівень інтеграції та солідарності новоутворених співтовариств, а й про загальний рівень розвитку демократії. На основі запропонованого Р. Парком підходу до вимірювання соціальної дистанції американський соціолог Е. Богардус створив методику для її вимірювання. Так звана шкала Богардуса з'явилась в 1925 році, а в 1933 після проведених емпіричних досліджень вчений запропонував нову версію з більш вдосконаленими типами соціальних контактів. Згідно розробленої методики респондент мав обрати ранжовані за рівнем близькості/віддаленості типи контактів відповідаючи на запитання: «В якій якості Ви готові прийняти представників кожної національності...»

1. в якості чоловіка (дружини);
2. близьких друзів;
3. колег, що працюють разом зі мною;
4. тих, які проживають зі мною по-сусідству;
5. жителів моєї країни-гостей моєї країни;
6. тих, які проживають за межами моєї країни [6, с.57].